

FV regio DILBEEK vzw

NIEUWSBRIEF

Jaargang 16

nummer 5

mei 2021

Familiekunde Vlaanderen regio Dilbeek vzw is een regionale afdeling van Familiekunde Vlaanderen vzw. Ons werkgebied omvat volgende fusiegemeenten: Affligem, Asse, Beersel, Bever, Dilbeek, Drogenbos, Gooik, Galmaarden, Grimbergen, Halle, Herne, Hoeilaart, Kapelle-op-den-Bos, Lennik, Liedekerke, Linkebeek, Londerzeel, Meise, Merchtem, Pepingen, Opwijk, Overijse, Roosdaal, Sint-Genesius-Rode, Sint-Pieters-Leeuw, Ternat, Vilvoorde, Wemmel.

Advies, opleiding, overleg, uitwisseling van ervaring, ontmoeting en samenwerking op het vlak van familiekunde en verwante wetenschappen staan daarbij centraal.

Victor Servranck (1897-1965)

Werkten mee aan dit nummer

Roland Vermeiren,

Iedere auteur is verantwoordelijk voor zijn of haar bijdrage.

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Documentatiecentrum	2
Activiteiten	2
Belangrijke waarschuwing Aldfaer 9.1	3
De man in de straat – Servranckx Victor	3
Kwartierstaat van Servranckx Victor Désiré	8
Hof ter Smissen	10
Virtuele leeszaal Stadsarchief Halle	13
Gecensureerde en clandestiene pers	14
Schenkeningen	14
Vraag en antwoord	15

VOORWOORD

Als er een straat naar je vernoemd wordt is dat een blijk van erkenning. Victor Servranckx heeft er twee: een in Diegem, waar hij geboren en begraven is, en een andere in Elewijt, waar hij zijn laatste levensjaren doorbracht. Ontdek zijn levensverhaal en zijn kwartierstaat in dit nummer van onze nieuwsbrief.

DOCUMENTATIECENTRUM

Wegens de opgelegde maatregelen is in ons documentatiecentrum tijdelijk geen bezoek en raadpleging van documenten mogelijk.

Onze collectie rouwbrieven en bidprentjes, waarvan u de lijsten vindt op onze website, is volledig ingescand. Ook tijdens de sluiting van ons centrum kan u dus kopies bestellen en verkrijgen. Aanvragen dienen gestuurd naar info@fv-dilbeek.familiekunde-vlaanderen.be

Intussen kan u heel wat zaken terugvinden op onze website. Neem alvast een kijkje via <http://fv-dilbeek.familiekunde-vlaanderen.be>

ACTIVITEITEN

Gelet op de huidige van kracht zijnde maatregelen en we geen zicht hebben op versoepelingen en wanneer culturele activiteiten weer zullen kunnen plaatsvinden kunnen we nog steeds geen definitieve plannings maken en ledenvergaderingen organiseren.

BELANGRIJKE WAARSCHUWING ALDFAER 9.1

Belangrijke waarschuwing en dringend advies over Aldfaer 9.1

Aldfaer 9.1 (en ook 9.0) bevat een ernstige fout die tot gegevensverlies kan leiden.

Dit gegevensverlies kan optreden:

1. Als het privacyfilter is ingeschakeld en er een GEDCOM-export wordt gemaakt. Het gemaakte GEDCOM-bestand kan dan onvolledig zijn.
2. Als er vervolgens, zolang Aldfaer nog niet is afgesloten, gegevens worden gewijzigd of Bestand opschonen of Bestandscontrole en -reparatie wordt uitgevoerd. In dat geval kunnen er gegevens in het Aldfaer-bestand zelf verloren gaan.

Om die reden hebben we de versie met onmiddellijke ingang definitief offline gehaald. Het heeft onze absolute voorkeur dat niemand versie 9.0 of 9.1 blijft gebruiken. Installeer volgens de onderstaande beschrijving terug versie 8.1. Wij werken ondertussen door aan een nieuwe versie, waarbij we niet over één nacht ijs zullen gaan zodat het uitbrengen ervan wel even op zich zal laten wachten.

Ons dringend advies aan iedereen is om terug Aldfaer 8.1 te installeren. Deïnstalleer Aldfaer 9.0 of 9.1 door Uninstal.exe uit te voeren in de map waarin Aldfaer 9.0 of 9.1 geïnstalleerd is. Haal vervolgens het installatieprogramma van Aldfaer 8.1 van onze website en voer het uit, waarbij u dezelfde installatiemap gebruikt als voor Aldfaer 9.0 of 9.1.

Blijft u toch Aldfaer 9.0 of 9.1 gebruiken, maak dan onder geen beding gebruik van het privacyfilter. Als het privacyfilter ingeschakeld is, schakel het dan onmiddellijk uit: menu Extra->Algemeen privacyfilter uitzetten.

Wij verontschuldigen ons alvast voor het ongemak.

12 maart 2021 (aangepast 13 maart 2021)
Het Aldfaer-team

Bron: <http://aldfaer.net/sitemap/index.php>

SERVANCKX VICTOR

Reeks “De man in de straat” Servranckx Victor Désiré (1897-1965)

Victor Désiré Servranckx (Diegem, 26 juni 1897 - Vilvoorde, 11 december 1965) was een Belgisch abstract werkende kunstenaar, een pionier van de Avant-gardekunst in België. Hij is een van de weinige kunstenaars in België die de abstracte kunst heeft beoefend tot aan zijn dood. Hij heeft ook in zijn beginjaren enkele abstracte sculpturen gemaakt en ook enkele jaren gewerkt als architect.

Jeugd

Van jongs af was hij al bezig met het schetsen en boetseren van abstracte vormen. Hij was zelf van mening dat deze artistieke trek van zijn moeders kant kwam; zij schilderde graag en haar broers waren schilder of decorateur.

Na de dorpsschool in Diegem ging hij naar het Klein Seminarie in Hoogstraten. Daar werd hij flamingant uit protest omdat er op woensdag geen woord Vlaams mocht gesproken worden. Vanaf het eerste middelbaar ging hij in Brussel naar de Broeders van de Christelijke Scholen. Hij studeerde er in het Frans en behaalde er in 1913 het diploma van landmeter.

Als zestienjarige studeerde hij aan de Académie Royale des Beaux-Arts et École des Arts Décoratifs in Brussel tot 1917. Onder de medestudenten bevinden zich ook Marcel-Louis Baugniet, Pierre-Louis Flouquet, Karel Maes en René Magritte. Hij studeerde er onder andere bij Adolphe Crespin., die in hem een begaafde leerling zag. Servranckx studeerde af in 1917 met de Grote Prijs van de Academie. Toen hij een groot abstract schilderij had gemaakt zei zijn professor Constant Montald, dat hij met reuzenschreden vooruitging. Zelf beweert hij dat hij aan de academie beïnvloed werd door de kunst der primitieven, die hem zowel compositie als het magische van de negerkunst bijbracht. In 1915 heeft hij, naar eigen mening, de eerste abstracte collage ter wereld gemaakt. Dit werk is zowel een gouache als een collage.

Deze opleiding aan de academie was tegen de zin van zijn vader. Daarom moest hij 's namiddags aan de slag als hulptekenaar in de behangpapierfabriek UPL (Les Usines Peters-Lacroix), waar zijn vader als bureauchef werkte. Hij tekende er figuratieve motieven met gestileerde bloemen en dierenmotieven in art-deco-stijl. Vervolgens werd hij er hoofdtekenaar in de periode 1917-1925. In 1922 werkte hij samen met René Magritte aan nieuwe motieven voor behangpapier. Omdat Servranckx zelf anti-decoratief was ingesteld, vond hij die murale sierkunst een leugen.

In 1917 vormde zich, onder de bescherming van de Raad van Vlaanderen, een groep Vlaamse kunstenaars (waaronder Prosper De Troyer, Felix De Boeck en Victor Servranckx) die de Brusselse vereniging van beeldende kunstenaars Doe Stil Voort een nieuw leven wilde inblazen. Maar in 1918 viel deze beweging toch uiteen. In ditzelfde jaar kon Servranckx, op aanbeveling van zijn vroegere leraar Crespin, voor het eerst abstract werk tentoonstellen in de galerij Georges Giroux in Brussel. Michel Seuphor getuigde hiervan "Ce fut la première manifestation de l'art abstrait en Belgique". Maar van het publiek kwam er geen reactie en er werd geen enkel werk verkocht.

Eerste jaren

In 1921 maakte hij de abstracte sculptuur *Opus I* (1921), een bolvormig beeld op een draaiende sokkel. Dit harmonieus beeld is voor een kwart geopend en toont een kleinere bol, verwerkt in deze opening, en daarnaast een bolvormige holte, even groot als de kleine bol. De schrijver Jean-Xavier Franc noemde dit "een globe die als het ware ontluikt om de geboorte van een nieuwe levenssfeer door te laten" Servranckx heeft hiervan verschillende uitvoeringen gemaakt in brons en gips.

In 1922 schreef Servranckx, samen met Magritte, het manuscript "L'Art pur: défense de l'esthétique", dat echter nooit gepubliceerd werd. Hierin beschreven zij het onderwerp van een schilderij als een "logisch, economisch en exact geconstrueerd object". De verwondering van de toeschouwer moet komen door de "schikking en de keuze van de lijnen, vormen en kleuren". Kort daarop nam Magritte echter afstand van de abstracte kunst.

Gedurende zijn periode aan de kunstacademie had Servranckx onder meer kennis gemaakt met René Magritte, Karel Maes en Pierre-Louis Flouquet. Hij bleef later nauw contact met hen houden. Het Archief voor Hedendaagse Kunst van België (Brussel) bezit een foto uit juni 1922 waarop deze kunstenaars tezamen staan. Zij zochten samen naar een vernieuwing in de kunst. Zij verdedigden hun standpunten onder meer in het constructivistisch kunstblad "7 Arts" , dat zij hadden opgericht.

*Victor Servranckx, 1922
(Foto: Wikipdeia)*

In 1923 nam Servranckx, samen met o.a. Felix De Boeck, Karel Maes, René Magritte, Jozef Peeters en Pierre-Louis Flouquet, deel aan de groepstentoonstelling "Les Arts belges de l'Esprit nouveau", georganiseerd door La Lanterne sourde in het Egmontpaleis (Brussel). Maar geen enkele van deze schilders heeft de zuivere abstracte schilderkunst lang voortgezet.

In 1924 gaf Servranckx in de Brusselse "Galerie Royale" zijn eerste solotentoonstelling. Dit betekende ook zijn internationale doorbraak. Hij kwam hierdoor onder de aandacht van bekende buitenlandse kunstenaars zoals André Breton, Marcel Duchamp en Fernand Léger. In 1928 opende hij zijn eerste buitenlandse solotentoonstelling in de "Galerie Der Sturm" in Berlijn. In 1929 gaf hij een nieuwe solotentoonstelling in de "Le Centaure", een vooraanstaande kunstgalerie in Brussel (dat ook een eigen kunsttijdschrift uitgaf "Le Centaure" (1926-1930), waarin de belangrijkste kunststromingen in binnen- en buitenland aan bod kwamen en dat een belangrijke rol speelde in België in het kunstleven van de jaren twintig).

In 1930 huwde hij met Hélène Tyrmand, een Pools-Joodse vluchteling. In 1938 werd hun enige zoon Paul geboren. In de jaren die volgden werden zijn schilderijen grimmiger van toon, in overeenstemming met de harde socio-economische realiteit van die jaren. Boven op de surrealistische motieven, creëerde hij dreigende tafereelen met soms een apocalyptisch karakter. Hij schilderde kosmogonieën en catastrofes, die steeds meer in geweld toenemen. In 1935 maakte hij een schilderij "Astrid" voor de Wereldtentoonstelling van 1935. Koningin Astrid was toen nog niet verongelukt. Maar ze wordt op dit werk afgebeeld met een wonde aan het hoofd. Samen met andere elementen in het schilderij vormt dit een glimp naar surrealisme. In diezelfde periode bleef hij actief als architect. Hij ontwierp monumentale gebouwen waarin gebogen lijnen de bovenhand hadden (in tegenstelling tot zijn vroegere lineaire ontwerpen met massieve kleurvlakken).

In 1939 maakte hij in Mexico een figuratief portret van de muralist Diego Rivera, echtgenoot van Frida Kahlo.

Abstract Modernisme

Typisch voor zijn abstract oeuvre is materiaalabootsing en de suggestie van machinale beweging in sterk gestileerde vormen die dicht staan bij het Franse purisme. Servranckx geeft zijn werken neutrale titels (Opus gevolgd door een serienummer en een jaartal). Hij gaf hiervoor als reden dat "als kunstenaar heb ik bijna het recht niet mijn naam te zetten op het werk dat ik heb ontvangen en alleen maar heb doorgegeven". Hij beschouwde immers zichzelf "als een fijnzinnige antenne die beelden kapteert, als een kanaal waarlangs beelden ontstaan". Hij begon maar een schilderij te maken wanneer het schilderij in zijn geest afgewerkt was en hij het kon herkennen tot in zijn bijzonderheden. In deze abstract-geometrische werken wilde hij de technische vooruitgang in de industriële samenleving ophemelen (zoals in Opus 43: De liefde voor de machine of Opus 47 : Verheerlijking van de

machinerie). Dit zorgt ervoor dat zijn werk volledig openstaat tot eigen interpretatie. Hij creëert een collage-effect in zijn werk door geometrische vormen op elkaar te stapelen. In de jaren twintig maakte de jonge kunstenaar een overgang van het figuratieve naar abstracte werken, via het Italiaans futurisme (onder invloed van Filippo Marinetti, oprichter van het Italiaans futurisme) en het Franse purisme. Hij had lezingen bijgewoond van Theo van Doesburg, oprichter en een belangrijk lid van de Nederlandse kunstbeweging De Stijl. Servranckx was hiermee een van de eerste abstracte schilders en beeldhouwers in België. Deze overgang leidde tot een constructieve tendens in zijn werk en een strakke, eenvoudige, abstract-geometrische vorm met symmetrische structuren. Ooit heeft hij vijf uur met Picasso gediscussieerd over de enige zuivere opvatting van de abstracte kunst, maar slaagde er niet in hem te overhalen. Daarom beschouwde hij Picasso niet de kunstenaar die hij had kunnen zijn. Maar Servranckx beweert dat hij al jaren bezig was met abstracte kunst, toen hij vernam dat ook in het buitenland andere schilders, zoals Georges Braque, Piet Mondriaan of Wassily Kandinsky, hiermee bezig waren.

In 1925 stopt Servranckx even met schilderen om zich te focussen op architectuur en design met onder andere zijn eigen atelier Kubistisch Huis en een bureauimte in samenwerking met Huib Hoste tijdens de Exposition Internationale des arts décoratifs in Parijs. Een van zijn belangrijkste realisaties was de voorgevel en het interieur van een apotheek in Sint-Jans-Molenbeek in 1926. Toen hij het schilderij "Het vierkante rechthoek" had gemaakt had hij, naar eigen mening, het uiterste bereikt van het abstracte.

Wanneer hij een jaar later terug begint met schilderen, neemt hij afstand van de constructivisme en laat hij zeer verschillende stijlvermengingen in zijn werk toe. Zijn oeuvre evolueert vervolgens naar abstract surrealisme waarbij hij organische elementen combineert met geometrische vormen. In visionaire taferelen met biomorfische figuren experimenteert Servranckx met nieuwe technieken en materialen. Het strakke design blijft echter deel van zijn beeldende uitdrukkingsmiddelen.

Toen hij in 1926 verhuisde van Diegem naar Brussel, verbrandde hij al zijn vroegere tekeningen, schetsen en gedichten - tot zijn latere grote spijt. Van die periode had hij persoonlijk nog slechts een abstract doek uit 1917 over, als ook een gouache en gedeeltelijk collage uit 1915.

Lange tijd heeft Servranckx alleen gestaan met deze abstracte kunstrichting in België. Soms was het een lijdensweg. Hij deed het niet voor zijn plezier, maar hij kon niet anders. Hij was in een voortdurend gevecht met zichzelf. Hij had veel liever geleefd in de tijd van de School van Barbizon en landschappen geschilderd. Hij had de mogelijkheid om naam te maken als figuratief schilder en carrière te maken in het buitenland. Servranckx werd echter schilder met het idee diep ongelukkig te worden. Hij bleef in eigen land dat "een woestijn voor hem is geweest".

Midden van de jaren twintig begon Servranckx te twijfelen aan de pure abstractie die hij tot zijn uiterste, monochrome vorm had doorgedreven. Hij beseftte dat hij een grens had bereikt, waarbij zijn werken de toeschouwer nog nauwelijks kon beroeren. Hij begon toen te experimenteren met organische, quasi-surrealistische motieven, die ver verwijderd waren van zijn vroegere geometrische vormen. Zijn verheerlijking van de industriële ontwikkelingen was voor hem verleden tijd. Hij wilde terugkeren tot de organische essentie van de mens en dit uitte in zijn werken.

Laatste jaren

Na de Tweede Wereldoorlog was Servranckx onder meer actief in Jeune Peinture Belge (1945-1948), samen met Anne Bonnet en Louis Van Lint. Hij was gestopt met architectuur en bleef nog slechts schilderen en beeldhouwen. Rond 1948 bereikte hij een synthese tussen zijn

vroegere abstract-geometrische stijl en het surrealisme. Zijn kleuren en vormen worden rustiger.

Vanaf het midden van de jaren vijftig begon zijn gezondheid te verzwakken en schilderde hij steeds minder. Hij werd in 1952 opgenomen in een psychiatrische kliniek in Grimbergen voor de behandeling van een depressie. Nadat hij tweemaal een hartinfarct had gehad, verhuisde hij naar een landelijke omgeving in het Brabants dorp Elewijt.

In 1965, het jaar van zijn overlijden, huwde hij Angeline Turcksin, die hij had leren kennen in 1946 en met wie hij, sinds 1953, samenwoonde in Jette.

Zijn werken zijn nu verspreid over vele privé-collecties, maar komen ook voor in grote musea over de hele wereld: het Kunstmuseum aan Zee te Oostende, de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België te Brussel, het Museum van Elsene, het Museum of Modern Art in New York, het Centre Georges Pompidou te Parijs, het Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig Wien, het Lehmbruck-Museum in Duisburg.

Het ijzeren poortje van de begraafplaats van Diegem snakt naar een druppeltje olie, knarsend en piepend gaat het open. Dicht bij de ingang ligt het graf van Servranckx en zijn tweede echtgenote Angeline Turcksin. Boven op zijn granieten zerk ligt een hardstenen cirkelvormige sculptuur. (Bron: *De Randkrant*)

Bronnen:

Wikipedea

Abstractmodernisme.vlaamsekunstcollectie.be/nl/kunstenaar/victor-servranckx

Inventaris.onroenderfgoed.be/personen/4436

Het artikel uit de zomerreeks verscheen in Het Nieuwsblad van 18 augustus 2020.

Samengesteld door Gilbert Buyst

KWARTIERSTAAT SERVVRANCKX VICTOR

Kwartierstaat van Servranckx Victor Désiré

1. Servranckx Victor Désiré, beeldend kunstenaar, architect

° Diegem, 26/06/1897 (akte 64)

+ Vilvoorde, 11/12/1965

zoon van Felix Willem (zie 2) en Dupontcheel Marie Louise (zie 3)

x1 01/09/1930 met **Tyrmand Hélène**, een Pools-Joodse vluchtlinge (° 1900 – + 1965)

in 1938 wordt hun zoon Paul geboren

x2 Elewijt, 30/11/1965 met **Turcksin Anna Marie Angeline** *

° Peutie, 02/02/1906 (akte 6) en + 1997

dochter van Joannes Baptista en Verhaeren Maria Paulina

* Het eerste huwelijk wordt een ongelukkig huwelijk doch resulteerde nooit in een echtscheiding. Vanaf 1953 leven Victor en Hélène gescheiden van tafel en bed. Victor woont dan samen met zijn huishoudster Angeline, die zijn levensgezel zal worden tot aan zijn dood. Na het overlijden van zijn eerste echtgenote Hélène in 1965 zal Victor enkele dagen voor zijn dood hertrouwen met Angeline.

(Bron: <https://inventaris.onroerendergoed.be/personen/4436>)

Geboorteakte Victor Désiré Servranckx, Diegem, 26/06/1897

Generatie 2 – Ouders

2. Servranckx Felix Guiliam (Willem), bediende

° Nederokkerzeel, 25/04/1855 (akte 12)

+

zoon van Petrus Jacobus (zie 4) en Verbiest Joanna Maria (zie 5)

x Etterbeek, 16/06/1894 (akte 74) met

3. Dupontcheel Marie Louise, kleermaakster

° Melle, 06/08/1865 (akte 45)

+

dochter van Désiré (zie 6) en De Wilde Eulalie (zie 7)

Generatie 3 – Grootouders

4. Servranckx Petrus Jacobus, landbouwer

° Nederokkerzeel, 08/09/1823 (akte 11)

+ Nederokkerzeel, 19/12/1908 (akte 23)

zoon van Guilliam (zie 8) en Saen Petronella (zie 9)
x Nederokkerzeel, 29/06/1854 (akte 4) met

5. Verbiest Joanna Maria, landbouwster

° Nederokkerzeel, 29/07/1828 (akte 14)

+ Nederokkerzeel, 19/01/1896 (akte 1)

dochter van Josephus (zie 10) en Lambrechts Anna Catharina (zie 11)

6. Dupontcheel Désiré, herbergier, winkelier, timmerman

° Melle, 20/12/1823 (akte 58)

+ Melle, 13/04/1880 (RA akte 29)

zoon van Livinus (zie 12) en Meersschaert Maria Theresia (zie 13)

x1 Heusden, 18/01/1858 (akte 2) met *

7. De Wilde Eulalie,

° Heusden, 26/02/1827 (akte 16)

+ Melle, 24/09/1871 (RA akte 62)

dochter van Karel (zie 14) en Poelman Jacoba (zie 15)

* x2 Merelbeke, 17/04/1872 (akte 14) met De Wettinck Virginia

Generatie 4 – Overgrootouders

8. Servranckx Guilliam, landbouwer

° Nederokkerzeel, 24/02/1782 (PR akte)

+ Nederokkerzeel, 06/11/1857 (akte 14)

zoon van Jacobus en Verhoeven Petronella

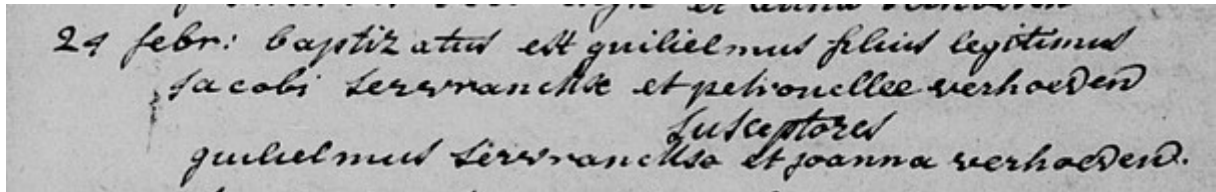
x Nederokkerzeel, 02/11/1802 (PR akte) met

9. Saen Petronella, landbouwster

° Nederokkerzeel, 08/06/1781 (PR akte)

+ Nederokkerzeel, 28/04/1844 (akte 12)

dochter van Petrus en Verhoeven Anna Maria

Doopakte Guilielmus Servranck, Nederokkerzeel, 24/02/1782

10. Verbiest Josephus, landbouwer

° Nederokkerzeel, 07/03/1803 (huwelijksakte)

+ Nederokkerzeel, 17/08/1832 (akte 19)

zoon van Antoon en Stevens Elisabetha

x Nederokkerzeel, 15/07/1827 (akte 4) met

11. Lambrechts Anna Catharina, landbouwster

° Nederokkerzeel, 20/04/1799 (huwelijksakte)

+ Nederokkerzeel, 25/07/1868 (akte 20)

dochter van Jan en Verstraeten Joanna

12. Dupontcheel (Du Pontseel) Livinus, herbergier

° Melle, 10/04/1785 (PR akte blad 95)

+ Melle, 26/10/1839 (akte 48)

- zoon van Petrus Franciscus en Van Hecke Maria Anna
x Melle, 17/10/1810 (*akte blad 5v*) met
13. **Meersschaert Maria Theresia**, wasseresse
° Melle, ca 1792 (58 jaar bij overlijden)
+ Melle, 13/06/1850 (*akte 29*)
dochter van Pieter Jan en De Rouck Maria Coletta
14. **De Wilde Karel (Charles)**, landbouwer
° Heusden, 09/04/1797 (20 germinal an 5) (*akte blad 20*)
+ Heusden, 29/04/1862 (*akte 24*)
zoon van Livinus en Noppe Pieternelle
x Heusden, 13/10/1824 (*akte 9*) met
15. **Poelman Maria Jacoba**, landbouwster
° Heusden, 07/02/1802 (*overlijdensakte*)
+ Heusden, 24/10/1843 (*akte 64*)
dochter van Joannes Livinus en Miersschaert Francisca

Bronnen:

Rijksarchief, Burgerlijke Stand en Parochieregisters
Familysearch, Burgerlijke Stand en Parochieregisters

Samengesteld door Gilbert Buyst

HOF TER SMISSEN

Hof ter Smissen van abdijhoeve naar exclusieve woonsite

Hof ter Smissen en omgeving
Geschiedkundige situering van het Hof ter Smissen

De deelgemeente Groot-Bijgaarden maakt deel uit van de fusiegemeente Dilbeek.

Groot-Bijgaarden heeft sinds de Middeleeuwen een abdij voor edele dames Benedictinessen, volgelingen van Sint-Wivina.

Tijdens de Franse revolutie werd de abdij verkocht als “nationaal goed”. Het wel en wee werd vastgelegd in een lijvige studie in twee boekdelen “Groot-Bijgaarden een geschiedenis van de Sint-Wivina abdij van 1794 tot 2016” door de 2 auteurs Marcel Van Liedekerke en Roland Vermeiren, een uitgave van Familiekunde Vlaanderen regio Dilbeek.

In de loop van de geschiedenis verwierf de abdij verschillende pachthoven. Om er enkele te noemen in Dilbeek en omgeving het Hof te Elegem, hoeve Hongersveld, Hof ter Smissen, Waerboomhoeve, Hof Rondendbosch, ...

Een belangrijke artikelenreeks omtrent de pachthoven van de abdij werd gepubliceerd door de heer Lindemans in het tijdschrift “Eigen Schoon en de Brabander”.

Beschrijving van de site Hof ter Smissen, Smissenbosch, Smissenboschbeek

De eerste maal wordt het Hof ter Smissen in 1510 vernoemd. Bij het begin van de 17de eeuw telde het Hof 54 bunder winnende land en 30 bunder meerschen. Op het einde van het Ancien Regime bedraagt de oppervlakte 72 bunder.

De gemeente Dilbeek wordt doorkruist door verschillende waterlopen. Zo leert ons de hydrografie dat de Pont- of Maalbeek, een bijrivier van de Zenne de zuidergrens vormt. Verder ten Zuiden vloeit de Bellebeek of Molenbeek, een bijrivier van de Dender.

In oude akten komt de benaming “de Alphene” voor. Eén van haar bijrivieren vormt de grens Zellik en Groot-Bijgaarden. Zij ontvangt de Haverbeek die om het kasteel van Groot-Bijgaarden vloeit.

Tenslotte vloeit in de buurt van het Hof ter Smissen nog de Smissenboschbeek.

Exploitatie van het Hof Ter Smissen.

De hoeven werden door de abdissen verpacht. De abdis Maria Anna Philippina d'Ennetière de la Plaigne liet haar wapenschild aanbrengen volgens Lindemans en Cosyn boven de ingang van het hof ter Smissen en boven de ingang deur van het Hof te Elegem. Deze laatste bestaat nu nog maar dat van Ter Smissen is jammerlijk verdwenen!

In de kloostermuur Groot-Bijgaarden vinden we dit wapenschild ook nog terug.

Een allerlaatste wapenschild bevindt zich in het voormalig klooster van Aywiers bewoond door afstammelingen van de familie Dansaert.

In het ARA worden in de reeks Kerkelijk archief de pachtcontracten bewaard. Tot 1883 bestond het Hof uit een gesloten geheel rond een rechthoekig erf. In 1883 worden in het kadaster de eerste wijzigingen opgetekend waarbij een brouwerij wordt aangegeven.

De pachter was verplicht de gebouwen te onderhouden “van water ende windt”.

In 1668 werd de pacht kwijtgescholden wegens oorlogsomstandigheden.

In 1690 is de burgemeester van Dilbeek de nieuwe pachter.

De abdis laat het woonhuis herbouwen in duurzaam materiaal

De rekeningen van de abdissen laten ons toe om een aantal pachters te leren kennen evenals enkele bijzondere gebeurtenissen. Hierbij een aantal pachters.

1510 **Gielis Van Nuversele** (alias Putteman)

..... **Claes Mechelman**

1585 **Peeter Esselinx**

1594 **Jan Van Borre** hernieuwt de pacht

1615 Brand op het Hof ter Smissen

1624 **Magdalena Van Gindertaelen** hernieuwt de pacht
het Hof bedroeg toen 54 bunder land en 30 bunder weide

1628 werken in de hoeve door **Jan Van de Velde**

1631 **Carel Van Droogenbroeck**

1637 **Pauwel Van Mullem** en **Hendrick De Quanter**

1642 **Jan Van Borre** en **Margerite Verheyleweghe** hernieuwen de pacht

1666 Bede van Dilbeek

1668 Reparaties aan het Hof

1675 Brand op het Hof

1676 Een schuur gecocht voor 280 gulden wegens de brand

1691 **Jan Itterbeecx** heeft schaerhout gecocht op den Smissenbosch

- 1693 **Benedictus Van Meulhem** en Van Vlaanderen hebben hout gecocht op den Smissenbosch
- 1697 Verkoop van notelaer eesten uit Smissenbosch
- 1698 Offsch zijde van **Nicolaes Demesmaeker** van ons Hof ter Smissen
- 1701 Aen Hof ter Smissen daer G.Plas woont
- 1702 Reparaties pachthof Ter Smissen 122 gulden
- 1704 Verkoop boomen Smissenbosch 13 gulden
- 1705 Boomen Smissenbosch 130 gulden
- 1706 Reparaties door pachter G.Plas 410 en 132 gulden
- 1718 Reparatie door G.Plas 206 gulden
- 1719 Reparatie pachthof G.Plas 256 gulden
- 1729 Attestatie van seker stuck lands gelegen op het block achter de schure van 'T hof ter Smissen thienden vrij
- 1730 **Carel Plas** is pachter
- 1736 Werken aan de ramen
- 1739 Werken
- De laatste pachter is **Jan Maes** en **Elisabeth De Voghel** en hun zoon **Judocus Maes**.

Het Hof Ter Smissen onder de Franse Revolutie

De Franse Revolutie heeft heel wat teweeg gebracht. De kerkelijke goederen werden aangeslagen en openbaar te koop gesteld.

De verkoop verliep in twee stappen. Eerst gebeurde er een estimation par expert gevolgd door de eigenlijke verkoop die ingeleid werd door een beschrijving op “affiches”. Om een timing te hebben werd er gebruik gemaakt van 3 kaarsen.

We vinden zodoende de verkoop van het Hof Ter Smissen terug onder het affichenummer 298.

In de affiche “...lesquels Biens consistent en la ferme Hof Ter Smissen sous la commune avec soixante douze bonniers un journal vingt verges de terre, prairies, verges et bois louée au citoyen” Judo Maes par bail de dix huits ans commencé en 1783 moyenant trois mille cent cinq francs

...La ferme consiste en une maison composée de trois chambres, cuisine, laverie, caves, greniers, écuries pour quinze chevaux, étables pour trente bêtes à cornes, bergerie pour deux cents moutons, grange pour trois mille muide.

La maison batie en pierre et briques couvert d'ardoises .

Hof Ter Smissen in de Nieuwste Tijd

Twee kernactiviteiten hebben de laatste periode een stempel gedrukt op het Hof ter Smissen . Eerst en vooral was er een bloeiende manege gevestigd.

Uitbaatster was mevrouw **Simonne Schuermann** die samen met haar man Roger dertig jaar lang wisten in te staan voor talrijke activiteiten met de paarden. De hoeve was eigendom van de ouders van Roger.

Een tweede activiteit waren de opnames van de bekende TV soap “Thuis”.Het waren vooral de buitenopnames die er plaatsvonden.

Wegens gezondheidsredenen werd de manege opgedoekt .

De projectontwikkelaars A. De Meuter en L.Verdoofd samen met de architecte S.Schoupe die reeds de Wivina site tot een goed einde brachten gaven gestalte aan dit vervolgproject.

Het geheel omvat 29 comfortabele woningen verdeeld over 4 vleugels en 2 appartementen in het historische gebouw.

Tijdens de werken werden er twee bommen uit de Eerste wereldoorlog opgegraven. Een uitleg van het waarom deze bommen zich daar bevonden is er nog niet.

Bibliografie

Kerkelijk archief in het ARA

A.Cosyn, Grand Bigard,1910

P.Lindemans,ESB,De Pachthoven van de abdij van Groot-Bijgaarden,1942

J.De Wandeleer,Toponymie van de gemeente Groot-Bijgaarden,1966

R.Willaert,Hof Ter Smissen,restauratie en archeologie,2017

R.Vermeiren, Dilbeek 2021

VIRTUELE LEESZAAL STADSARCHIEF HALLE

Welkom in de virtuele leeszaal van het Stadsarchief van Halle!

Wat kan je gratis online raadplegen?

* De akten van de burgerlijke stand (doorzoekbaar op data tot 1925)

Sinds 31 maart 2020 zijn de openbaarheidstermijnen van de registers Burgerlijke Stand huwelijken en overlijdens gewijzigd. Huwelijksakten zijn nu voor iedereen openbaar na 75 jaar en overlijdensakten na 50 jaar. Voor de geboorteakten blijft de termijn 100 jaar.

Deze openbaar gestelde registers zijn gedigitaliseerd en online beschikbaar! U hoeft u voor deze archiefdocumenten niet langer te verplaatsen naar de leeszaal. U kunt dit alles van thuis uit volledig kosteloos opzoeken, consulteren, afdrukken of in uw eigen digitaal dossier bijhouden. Je hoeft je enkel te registreren wanneer je een digitaal dossier met je zoekresultaten wil aanmaken. Dit duurt slechts enkele seconden en is volledig gratis.

* De bevolkingsregisters van Halle, Lembeek en Buizingen (tot 1900)

* De college- en gemeenteraadsnotulen (tot 1920)

* De collectie tekstafiches WOI (doorzoekbaar op data)

Belangrijk:

Als je dus een zoekopdracht ingeeft, krijg je enkel resultaat uit de reeksen waaraan data is gelinkt (zie hierboven). Maar heel wat van deze nieuwe reeksen bevatten zelf een index (bv. de notulen of de bevolkingsregisters) en kunnen dus probleemloos via de boomstructuur (linkermarge) worden geraadpleegd. Ondertussen werken vrijwilligers voort om de nieuwe beelden van metadata te voorzien.

Bron: <https://www.archiefbankhalle.be/>

GECENSUREERDE EN CLANDESTIENE PERS

De gecensureerde en clandestiene pers van de twee wereldoorlogen vanaf nu toegankelijk via de on-line catalogus Abraham

De website The Belgian War Press, opgezet en beheerd door het CegeSoma, geeft online toegang tot de sluikpers die in België tijdens de twee wereldoorlogen verscheen en tot de gecensureerde pers die in ons land tijdens 1914-1918 werd gepubliceerd. De dagbladen die door de bezetter tijdens 1940-1944 gedoogd werden, kunnen in onze leeszaal geraadpleegd worden.

De toegang tot onze website wordt vanaf nu eenvoudiger dank zij de online catalogus Abraham van de Vlaamse Erfgoedbibliotheken. Dit instrument omvat, in een vrij raadpleegbare databank de Belgische dagbladen die tussen 1800 en 2020 verschenen en in meer dan honderd bibliotheken en documentatiecentra in Vlaanderen en Brussel bewaard worden. Tot nu toe zijn meer dan 11.000 dagbladtitels beschreven. 849 daarvan staan nu in verbinding met The Belgian War Press.

Dit onderdeel van het repertorium geeft alle dagbladen van de website The Belgian War Press alfabetisch weer en kan je hier raadplegen. Het vormt een verdere verrijking van de zoekinstrumenten van de CegeSoma-website (meer over de oorsprong en de vele functionaliteiten van de website The Belgian War Press vindt u hier). Elk dagblad wordt immers via een tiental specifieke categorieën beschreven. Die hebben meer bepaald betrekking op de verschillende titels van de krant in kwestie, de uitgevers, de plaats en data van verschijning en de taal. De beschrijving omvat ook meerdere trefwoorden over de aard van het dagblad (bij voorbeeld: communistische pers, sluikpers, enz.) en vaak ook de regio waar het dagblad verdeeld werd. De categorie « toegankelijkheid », tot slot, leidt rechtstreeks naar de website The Belgian War Press.

Misschien nog interessanter: via filters kan je voorafgaand selecties uitvoeren op de 849 titels volgens de aard van de krant (meer dan dertig categorieën), de taal, de bewaarplaatsen van de originelen, de jaren van verschijning en de drager.

Abraham biedt dus niet alleen een nieuwe toegang tot de pers van de beide wereldoorlogen die via The Belgian War Press kan geconsulteerd worden, maar is ook een aanvulling van de website van het CegeSoma.

Bron: www.cegesoma.be, nieuws

SCHENKINGEN

Schenkeningen zoals genealogische documenten, rouwbrieven, bidprentjes, stambomen, allerlei boeken, familieboeken, enz... blijven welkom in ons documentatiecentrum!

Rouwbrieven/bidprentjes

Aimé Haeck (Dilbeek), familie Vlamynck-Vantoortelboom (Dilbeek), Geert D'Hondt (Vilvoorde)

VRAAG EN ANTWOORD

Antwoorden en nieuwe vragen **altijd** sturen naar volgend mailadres:

info@fv-dilbeek.familiekunde-vlaanderen.be

Uw antwoord wordt dan overgemaakt aan de vraagsteller en gepubliceerd in de eerstvolgende nieuwsbrief.

Publicatie: Gilbert Buyst, Snikbergstraat 46 – 1700 Dilbeek

Redactie: gilbert.buyst@skynet.be

Voorzitter: Alfons Depester

e-mail: info@fv-dilbeek.familiekunde-vlaanderen.be

website: <http://fv-dilbeek.familiekunde-vlaanderen.be>

Zetel: Kleinekapellaan, 66 te 1700 Dilbeek

[Volg ons op](#)

